

Съдържание

Въведение стр. 5

Скулптори

Андрей Николовстр. 6

Асен Пейковстр. 10

Художници

Владимир Димитров – Майстора стр. 14

Христо Явашев – Христо..... стр. 18

Музиканти

Васко Абаджиевстр. 22

Панчо Владигеровстр. 26

Оперни певци

Борис Христов..... стр. 30

Николай Гяуров стр. 34

Изобретатели

Джон Атанасов.....стр. 38

Петър Петров.....стр. 42

Силни мъже

Дан Колов.....	стр. 46
Лазар Добрич.....	стр. 50

Инженери

Асен Йорданов.....	стр. 54
Виден Табаков.....	стр. 58

Правозащитници

Димитър Пешев.....	стр. 62
Георги Марков.....	стр. 66

Популярни певци

Аспарух Лешников.....	стр. 70
Емил Димитров.....	стр. 74

Спортни звезди

Валентин Йорданов.....	стр. 78
Христо Стоичков.....	стр. 82

Линия на времето.....	стр. 86
-----------------------	---------

Въведение

България не е малка държава. Тя е толкова голяма, колкото големи са възможностите на нейните граждани. В тази книга са събрани историите на 20 български момчета, превърнали се в прочути мъже, чиито постижения далеч надхвърлят границите на родината.

Тези деца са родени в най-различни условия – от малки селца до големи градове и столицата София. Някои са толкова бедни, че трябва още от съвсем ранна възраст да работят за прехраната си, други са имали късмета да израснат в заможни семейства. Това, по което повечето момчета си приличат, е, че въпреки всички изпитания и с цената често на огромни лишения са получили добро образование в България, а често и в престижни университети в Европа и САЩ. Образованието, волята и талантът им отварят пътя към успехите. И не само в науката, а и в политиката, изкуството и спорта. И то какви успехи.

Потомъкът на българи Джон Атанасов е един от създателите на компютъра, а това означава, че има българска следа при възникването на модерния свят. Политикът Димитър Пешев започва успешната акция за спасяването на българските евреи по време на Втората световна война. Учените Асен Йорданов и Виден Табаков участват в програмата „Аполо“ в САЩ, изпратила първите хора на Луната. А как мислите, лесно ли е при толкова много оперни певци в целия свят двама българи да си оспорват признанието кой е най-великият бас на XX век.

И ако за тях двамата има спор, то Валентин Йорданов е признат за борец №1 на планетата. За разлика от спорта в областта на изкуството светът отбелязва само победителите. Един от най-големите световни художници на нашето съвремие е българинът Христо Явашев – Кристо.

За тези и други необикновени момчета, които прославиха България, ще прочетете в тази книга. И може би ще си изберете герой, на когото ще искате да приличате, докато не заблестите със своя светлина.

Цанко Лалев

Андрей Николов

❖ ❖ ❖ Скулптор ❖ ❖ ❖

Враца, 1878 г. – София, 1959 г.

Неуморимото момче, пред чийто талант Роден се поклони

Чия пакостлива ръчичка е боядисала дома ми в центъра на София червен, и аз не знам. Може и комунистите да са били, за да ми отмъстят, че ги недолюбвах. Но факт, вече няколко поколения наричат сградата Червената къща. И какво има да се карат около нея?! Ясно съм наредил: зданието да се използва за ателиета на художници и скулптори, както и за всякакви други изкуства. Построих го, след като се завърнах от Рим. Но до Рим не се стига лесно. Какъв ли не са ме наричали: гений на длетото, българския Роден, поет на мрамора и бронза, нестандартен характер, бохем по душа, виден ценител на женската красота и дори безпътен и разгулен. Нищо не може да ме обиди, освен намекът, че съм видял скулптура на живо едва в Художествената академия. А врачанският камък, моля ви се? Него не го ли слагате в сметката? Израснал съм във Враца. Там този бял минерал, така приличащ на мрамор, те заобикаля отвсякъде, често се вижда и в най-бедните къщи, а местните каменоделци могат да съперничат на големите имена в скулптурата по майсторлък в обработката.

Баща ми Никола се занимаваше със земеделие, но за да не гладуват, с майка ми Стамена шиеха селски дрехи, а татко поправяше и обувки. Цялото ми детство мина в борба за насъщния. Посещавах училище в родния си град и през 1893 г. завърших IV прогимназиален клас. Нямах летни ваканции или не такива като другите деца, защото помагах по нивите,

пасях биволиците, заедно с това станах чирак на един обушар. За моя изненада, обушарският занаят ми допадна. Най ми харесваше как майсторът придава красива форма на старите обезобразени обувки.

Но камъкът не ми даваше покой. Искях да го докосвам, да го извайвам. Така реших да замина за София и да опитам късмета си в Държавното рисуwalно училище. Голяма помощ там ми оказа професор Борис Шатц. И тук се случи нещо непредвидено: влюбих се в жена му Евгения. Скандалът беше толкова голям, че изпитах истинско облекчение, когато през 1903 г. спечелих стипендия за Париж и двамата заедно с детето ѝ заминахме. В продължение на четири години живяхме наред „Бел епок“ – златния период на настъпващата модерност. Аз учех при Антоан Мерси от Академията за изящни изкуства, чието ателие беше средище на новаторите в европейското изкуство. Сред тях беше и великият Огюст Роден. Някой му показал творбите ми и той възкликнал: „България е малка за този автор!“.

**„Изкуството е като любовта.
Щом има хитрини, сметки,
тя вече не е любов.“**

Междувременно се разделихме с Женя. А аз се върнах в София, защото родината ми липсваше. След като се завърнах, създадох първия си голям монумент, който днес се намира на площада при

Андрей Николов

гарата във Видин. Жителите на града го наричат Скърбящия воин. Посветен е на жертвите в Сръбско-българската война от 1885 г. В периода 1910–1914 г. преподавах в Рисувалното училище, днес Национална художествена академия. През 1914 г. отново тръгнах на път. Бях изпратен в Рим, за да наблюдавам подготовката на клишета за гербови марки, поръчани от българската държава. Там обаче ме завари Първата световна война.

Във Вечния град останах чак до 1927 г. В Италия работех неуморно и създадох серия от портрети, но също и изпълнени с поетика творби като „Дух и материя“, „Копнеж“, „Детски сън“... Сдобих се и с прякор. Заради голямата ми брада и буйна коса римляните ме наричаха Маестро Барбоне. Бяха впечатлени и от това, че зимата не свалях от гърба си селския си български ямурлук, пък дори под него да съм с официален костюм.

След като се завърнах пак в България, спечелих професорска катедра в Художествената академия, а по-късно станах неин ректор. Създадох бюстове на художниците Иван Мърквичка и Антон Митов, на поета Кирил Христов, на цар Борис III, на княгиня Евдокия, на царица Йоанна. В Борисовата градина има цял пантеон, сътворен от мен – паметниците на Любен Каравелов, Петко и Пенчо Славейкови, мой е polegналият бронзов лъв пред Паметника на незнайния воин в София.

Цар Борис беше един от най-големите ми ценители и приятели. След превратите на 9 септември 1944 г. точно близостта с царската фамилия ми докара неприятности. Седях аз у дома и изведнъж нахлуват милиционери да ме арестуват. „Кой е Андрей Николов?“

Ти ли си, хайде ставай!“ Отвърщам: „Тук първо се сяда, а после се става. Така че, ако искате да дойда с вас, сядайте!“. Хванах ги за шмайзерите и се изрепчих: „А сега стреляйте, вашата кожа. Какво си мислите вие, няма да ви пусна, докато не ми седнете на масата“. Седнаха милиционерите, удариха по едно вино, развеселиха се и рекоха: „Брей, ти си бил много хубав човек. Я кажи сега кого да арестуваме вместо тебе“.

Може да ми се подиграват за любовта ми към жените, но кой като мен е бил председател на журито на първата „Мис България“ през 1929 г.? Тогава казах: „Избирайки от най-красивите оная,

която ще представя красотата на българката на международния конкурс в Париж, ние не можем да изберем една красота, открита, очебиеща, която всеки може да види, а трябваше да предпочетем една красота, прикрита, тиха, скромна, изразителна, която най-добре отговаря на нашия национален характер“.

Често са ме питали в какъв стил е моята къща. В никакъв. В мой. Естествено, повлиях се от Италия. Толкова години живях там. Любопитствали са и какво мисля за съвременната скулптура. Още преди почти век предвидих: „Едно време папи и крале са поръчвали грамадни скулптурни украси. Сега не е така. Скулпторът е заплашен да работи само за частни лица, при това единствено богаташи. А не там е смисълът на изкуството – да се затвори между четири стени. Едно произведение трябва да бъде на открито, да се вижда. Художникът е продукт

на целия народ, на цялото човечество и **не бива изкуството му да бъде достойние само на малцина“.**

„Вярвам, че някои от моите творби ще надхвърлят неизбежната преценка на времето.“

